

Łukasz Ożóg

"Józef Batory (1914-1951) : osoba i pamięć", Sławomir Zych, Bartosz Walicki, Kolbuszowa – Werynia 2014 : [recenzja]

Rocznik Kolbuszowski 14, 375-377

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**[Recenzja]: Ks. Sławomir Zych, Bartosz Walicki,
Józef Batory (1914-1951). Osoba i pamięć,
Kolbuszowa – Werynia 2014,
ss. 140, Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna
w Kolbuszowej, „Varia Kolbuszowskie” nr 41,
ISBN 978-83-60944-61-5**

W lutym 2014 roku na rynku wydawniczym pojawiła bardzo ważna i pożądana publikacja wpisująca się w uruchomiony wraz z przemianami ustrojowymi 1989 roku proces przywracania pamięci o polskich patriotach skazanych przez komunistyczne władze na zapomnienie. Wśród nich ważne miejsce zajmują członkowie IV Zarządu Głównego Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” zamordowani w mokotowskim więzieniu 1 marca 1951 roku. Jednym z męczenników, którzy ponieśli wówczas najwyższą cenę za swe marzenia o wolnej Polsce, był wywodzący się z podkolbuszowskiej Weryni Józef Batory.

Przypadająca w lutym 2014 roku setna rocznica urodzin Józefa Batorego stała się impulsem do przygotowania publikacji książkowej poświęconej temu zasłużonemu żołnierzowi Armii Krajowej oraz członkowi powojennego WiN-u. Dzieła tego podjęli się wspólnie ks. dr Sławomir Zych, pracownik naukowy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, oraz dr Bartosz Walicki, kierownik Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej w Sokołowie Małopolskim. Książka opatrzona jest przedmową ks. Jarosława Depczyńskiego, proboszcza parafii weryńskiej, który trafnie stwierdza, że opracowanie to nie tylko przypomina życiową drogę Józefa Batorego, ale również stanowi zapis „zmagania o Jego dobre imię, obrzucone błotem przez komunistyczną propagandę”. We wstępie autorzy zaznaczają, że książka stanowi zarys postaci i dzieła Józefa Batorego, bowiem „mijający

czas bezlitośnie obchodzi się z pamięcią ludzką i świadectwami pisanymi”, dodatkowo zacieranymi przez dziesięciolecia komunistycznej propagandy, której celem było nie tylko zohydzenie członków powojennej konspiracji, ale wręcz wymazanie ich z pamięci i świadomości społeczeństwa.

Zasadnicza część książki składa się z siedmiu rozdziałów, które z kolei podzielić można na dwie uzupełniające się części. Pierwszych pięć rozdziałów opisuje życie Józefa Batorego od czasów dzieciństwa aż do procesu IV Zarządu Głównego Zrzeszenia WiN, zakończonego dla majora wyrokiem śmierci, który wykonano. W rozdziale pierwszym autorzy w zwięzły sposób ukazali młodzińcze lata Józefa Batorego spędzone w rodzinnej Weryni, kolejne etapy edukacji w pobliskiej Kolbuszowej, zwieńczone egzaminem dojrzałości i podjęciem studiów prawniczych na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz odbytą w międzyczasie służbę w 2. Pułku Strzelców Podhalańskich. Istotnym walorem tej części książki jest ukazanie roli rodzinnego domu w kształtowaniu się charakteru późniejszego żołnierza AK i członka WiN-u. Kolejne rozdziały opisują działalność Józefa Batorego w konspiracji, najpierw jako żołnierza Armii Krajowej posługującego się pseudonimem „Argus” i „Orkan”, a następnie zaangażowanie w tzw. drugą konspirację i działalność jako łącznika w IV ZG Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”.

W dniu 2 grudnia 1947 roku Józef Batory został aresztowany i po długotrwałym śledztwie skazany na karę śmierci. Dzięki licznym materiałom archiwalnym, do których dotarli autorzy, okres uwięzienia i śledztwa został przedstawiony w sposób bardzo szczegółowy. Wykorzystane w tekście fragmenty licznych przesłuchań Józefa Batorego oraz sprawozdania z przebiegu procesu obrazują ponurą rzeczywistość sal sądowych okresu stalinowskiego, z których czuć powiew hańby, a nie sprawiedliwości. Wplecione zaś w tekst fragmenty relacji ówczesnej prasy informującej o procesie „WIN-owskich zbrodniarzy” pokazują, jak ci, którzy do końca pozostali wierni złożonej przysiędze, byli w sposób niegodny odsądzeni od czci i honoru. Tragizm losów mjr. Batorego i jego bliskich ukazują również wykorzystane przez autorów, często bardzo emocjonalne, wspomnienia i relacje Franciszka Batorego, brata Józefa.

Drugą część książki stanowią dwa rozdziały poświęcone procesowi przywracania dobrego imienia i pamięci o Józefie Batorym. Książka zawiera również „Aneksy”, wśród których bardzo ważnym dla czytelnika wydaje się być fragment listu, który Józef Batory napisał w 1947 roku do rodziny w USA. Pokazuje on niezłomność charakteru i wielką wiarę w odrodzenie się w pełni wolnej Polski. Uzupełnieniem publikacji jest zamieszczony na końcu zbiór ilustracji.

Licząca 140 stron publikacja ukazała się jako 41. numer serii wydawniczej „Varia Kolbuszowskie” redagowanej przez dyrektora Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Kolbuszowej Andrzeja Jagodzińskiego. Praca zrecenzowana została przez dr hab. Marię Dębowską, prof. KUL oraz ks. dra Józefa Szymańskiego. Promocja wydawnictwa miała miejsce 28 lutego 2014 roku w Szkole Podstawowej im. Józefa Batorego w Weryni. W trzy dni później książka prezentowana była w siedzibie MiPBP w Kolbuszowej.

Publikacja stanowi pierwsze całościowe opracowanie poświęcone Józefowi Batoremu. Bogata baza źródłowa oraz wplecione w tekst liczne cytaty i wspomnienia stanowią niewątpliwie walor omawianego wydawnictwa. Książka niniejsza wydaje się być ważna nie tylko dla społeczności Weryni i ziemi kolbuszowskiej, ale również stanowi ważną część w badaniach zapoczątkowanych w Polsce po 1989 roku i dotyczących tzw. drugiej konspiracji, czyli uczestników powojennego podziemia niepodległościowego.